

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός
ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ
(απόσπασμα)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1 Θεατρικά στοιχεία:

- 1) Διάλογος: χαρίζει ζωντάνια και παραστατικότητα
Στο συγκεκριμένο απόσπασμα εντοπίζεται διάλογος ανάμεσα στον Γιωργή και την μητέρα. Ο Γιωργής επιστρέφοντας από την ξενιτιά βρίσκει στο σπίτι την Κατερινιώ, την δεύτερη υιοθετημένη κόρη της μητέρας, η οποία αμέσως του εμπνέει αντιπαθητικά συναισθήματα, κυρίως επειδή ήταν «δύσνους». Έτσι, ζητάει από την μητέρα του να την δώσει πίσω και προτίθεται να της φέρει εκείνος μία από την Πόλη. Η σύγκρουση μεταξύ των δύο προσώπων είναι αναπόφευκτη μιας και η γεμάτη ενοχές για το αμάρτημα της μητέρα δεν θα παραιτηθεί του σκοπού της («-Δος το πίσου το Κατερινιώ... Είναι δικό μου το παιδί, και είναι αδελφή σας!»)
 - 2) Η ύπαρξη πολλών προσώπων: μπορεί να εντοπιστεί στην περιγραφή της πρώτης υιοθεσίας. Μέσα στην εκκλησία αλλά και κατά την διάρκεια της πομπής μέχρι το σπίτι τα πρόσωπα που εναλλάσσονται είναι πολλά. Η μητέρα πρωταγωνιστεί όπως και στο υπόλοιπο διήγημα, τα τρία αγόρια της με χαρά οδηγούνται στον εκκλησιαστικό χώρο, ο ιερέας δίνει στα χέρια της μητέρας το κορίτσι και ο πρωτόγερος ρωτά αν κάποιος έχει αντιρρήσεις, λίγο πριν εισέλθουν στην οικία της Δεσποινιώς. Παρόντες είναι και οι φυσικοί γονείς του παιδιού, περίλυτοι και συγκλονισμένοι, οι συγγενείς του παιδιού, οι συγγενείς του αφηγητή και σύσσωμο το εκκλησίασμα. («Ήδη αυτή ή υιοθέτησις ... εισήλθον και έξενίσθησαν παρ' ήμίν»)
 - 3) Η εναλλαγή χώρων: Χαρακτηριστικό στοιχείο θεατρικότητας είναι η εναλλαγή των χώρων. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα βλέπουμε την οικογένεια του αφηγητή να βρίσκεται αρχικά στον κλειστό χώρο της εκκλησίας, όπου παρακολουθούμε το θρησκευτικό μέρος της υιοθεσίας, στην συνέχεια η πομπή πραγματοποιείται στον ανοιχτό χώρο της Βιζύης μέχρι και την αυλή του σπιτιού της οικογένειας του αφηγητή. Η φιλοξενία των συγγενών πραγματοποιείται μέσα στο σπίτι της Δεσποινιώς. («Ήδη αυτή ή υιοθέτησις ... εισήλθον και έξενίσθησαν παρ' ήμίν»)
- ✓ (Υπάρχει και η εναλλαγή σκηνών, επεισοδίων με νοηματική αυτοτέλεια).

B.1 Την εποχή που ο Γ. Βιζυηνός εμφανίζεται στο χώρο της ελληνικής πεζογραφίας η **γλώσσα** που χρησιμοποιείται είναι η καθαρεύουσα. Ο συγγραφέας όμως είναι υπέρμαχος της δημοτικής, της γλώσσας που απηχεί πιστά τη λαϊκή ψυχή. Στα διηγήματά του βλέπουμε ωστόσο μία «ιδιότυπη διγλωσσία», αφού πέραν της δημοτικής χρησιμοποιείται με μετριοπάθεια κι η καθαρεύουσα.

Όταν, λοιπόν η αφήγηση γίνεται από τον ώριμο – πεπαιδευμένο αφηγητή η γλώσσα είναι καθαρεύουσα με αρχαιοπρεπείς όρους. Στα διαλογικά όμως μέρη, όπου εκφράζεται η λαϊκή φωνή, η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι η δημοτική, μία γλώσσα ζωντανή, ικανή να εκφράσει τα λαϊκά βιώματα, συνδυασμένη και με το θρακιώτικο ιδίωμα. Η γλώσσα του έτσι γίνεται πολυεπίπεδη, πολύμορφη και μη στατική, ενώ το αποτέλεσμα είναι να κερδίζει το κείμενο σε αυθεντικότητα.

Υπάρχει, λοιπόν, χρήση της καθαρεύουσας όταν αφηγείται ο ώριμος αφηγητής : « Αί οικονομικά μας δυσχέρειαι έκορυφώθησαν ... είσήγαγεν έκ νέου άρκετήν ζωηρότητα».

Ο αφηγητής έχει ζήσει στο εξωτερικό, έχει μορφωθεί και είναι εύλογο η γλώσσα του ν' ανταποκρίνεται σ' αυτή την νέα πραγματικότητα.

Στους διαλόγους όμως η γλώσσα είναι η δημοτική : «όχι! Δεν είναι ξένο το παιδί! ... και είναι αδελφή σας!»

Όταν η μητέρα μιλάει στον αφηγητή είναι λογικό η γλώσσα να είναι λαϊκή, εμπλουτισμένη με το θρακιώτικο ιδίωμα. («να το πλανέσω»)

Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα σημεία στα οποία οι δύο γλωσσικές μορφές συνυπάρχουν. Στην τελευταία παράγραφο η μητέρα μιλά στη δημοτική και ο αφηγητής σχολιάζει στην καθαρεύουσα («-Όχι! άνεφώνησεν ή μήτηρ μου μετά λυγμών, όχι! Δεν είναι ξένο το παιδί! Είναι δικό μου!»)

B.2α Η **σύνοψη** αποτελεί αφηγηματική τεχνική που αφορά τον χρόνο της αφήγησης. Χάρη σ' αυτήν επιτυγχάνεται η *επιτάχυνση* ως προς τον ρυθμό της αφήγησης μιας και τα γεγονότα δε διαρκούν παραπάνω απ' όσο ο αφηγητής κρίνει απαραίτητο. Έτσι, η ζωή της πρώτης υιοθετημένης κόρης συνοψίζεται στα εξής τέσσερα ρήματα: «ηύξθη, άνετράφη, έπροικίσθη και ύπανδρεύθη»

Ο αφηγητής κρίνει πως η ζωή της πρώτης κόρης δεν είναι «χρήσιμη» για την προώθηση της πλοκής, γι' αυτό και την προσπερνά ταχύτητα. Το καίριο και κορυφαίο σημείο του διηγήματος είναι η αποκάλυψη του αμαρτήματος της μητέρας και ο αφηγητής εκεί θέλει να φτάσει. Η επιτάχυνση συνεπώς κρίνεται αναγκαία.

Επιπρόσθετα, ο αφηγητής απουσίαζε όσο η μητέρα ανέθρεφε την πρώτη υιοθετημένη αδελφή του, οπότε οι γνώσεις του για την ζωή της είναι λίγες.

B.2β Η μητέρα προσπαθώντας να εξηγήσει στον Γιωργή πως η Κατερινιώ είναι δικό της παιδί πραγματοποιεί μια **αναδρομική αφήγηση**. Λέει λοιπόν, πως πήρε στα χέρια της το δεύτερο υιοθετημένο κορίτσι όταν αυτό ήταν μόλις τριών μηνών. Η μη φυσική του μητέρα ήταν νεκρή και εκείνη ανέλαβε να το αναθρέψει. Έτσι, αν και δεν είχε μητρικό γάλα προσποιήθηκε πως το θηλάζει, το τύλιξε στα σπάργανα των φυσικών της παιδιών και το κοίμισε στην κούνια της.

Η αναδρομική αυτή αφήγηση, που πραγματοποιείται από την ίδια την μητέρα κατά τη διάρκεια του διαλόγου της με τον Γιωργή, γίνεται για να πειστεί ο αφηγητής και να κρατηθεί στο σπίτι η Κατερινιώ. Ο Γιωργής λίγο πριν είχε εκφράσει την έντονη αντίρρησή του στο να συνδράμει στην ανατροφή του κοριτσιού· και μάλιστα θέλησε να το «ανταλλάξει» με μια άλλη αδελφή από την Κωνσταντινούπολη.

Η παράγραφος είναι άρτια δομημένη, ωστόσο ο συλλογισμός της μητέρας δεν είναι ορθός. Επειδή ο Γιωργής εξακολουθεί να μην πείθεται, η μητέρα θα του αποκαλύψει το αμάρτημά της.

Τέλος, και με αυτήν την αναδρομική αφήγηση υπάρχει επιβράδυνση ως προς τον ρυθμό της αφήγησης.

Γ.1 Με απλότητα, χωρίς εξάρσεις μελοδραματισμού αλλά με συγκλονιστικό τρόπο, ο αφηγητής παρουσιάζει τα συναισθήματα τόσο των φυσικών γονέων του παιδιού όσο και της μητέρας του. Ο πατέρας του κοριτσιού φαίνεται ψυχρός και λυπημένος, στέκεται βουβός και στον ώμο του ακουμπά η σύζυγος του που κλαίει. Η υιοθεσία πραγματοποιείται αν και οι φυσικοί γονείς είναι ζωντανοί. Αυτό συμβαίνει πιθανότατα λόγω οικονομικής δυσχέρειας. Από την άλλη, η Δεσποινιώ φοβάται μήπως κάποιος απαντήσει θετικά στο ερώτημα του πρωτόγερου και ματαιωθεί η υιοθεσία. Έτυχώς για κείνη, κανείς δεν έχει αντίρρηση και η τελετή της υιοθεσίας ολοκληρώνεται χωρίς κατά να της στερήσει τη χαρά. Στο αποσπάσμα διακρίνονται τόσο η αληθοφάνεια της αφήγησης του Βιζυηνού όσο και οι γνώσεις του στην ψυχολογία, αφού η ψυχογράφηση των ηρώων αποδίδεται αριστοτεχνικά.

Δ.1 Προσοχή!!

Επειδή στο κείμενο του Βιζυηνού οι υιοθεσίες είναι δύο, όταν πραγματοποιώ τη σύγκριση, με το παράλληλο κείμενο ξεκαθαρίζω για ποιο υιοθετημένο κορίτσι απ' το γνωστό κείμενο μιλώ.

Ομοιότητες:

1) Και στα δύο αποσπάσματα διακρίνουμε τη συμπόνια ενός ανθρώπου προς ένα κορίτσι, που δεν αποτελεί φυσικό παιδί του. Συγκεκριμένα στη δεύτερη υιοθεσία η μητέρα χαρακτηρίζει την Κατερινιώ «κακότυχη», αλλά και ο Τάσος παραδέχεται πως το λυπάται (« Το λυπούμαι το κακόμοιρο!»)

2) Και στα δύο κείμενα οι ήρωες (Δεσποινιώ και Τάσος) αντιμετωπίζουν οικονομική δυσχέρεια, παρά την οποία αποφασίζουν να μην εγκαταλείψουν το παιδί αλλά να τ' αναθρέψουν.

- ✓ Βιζυηνός: «Αί οικονομικάί μας δυσχέρεια ... να υιοθετήση.»
- ✓ Κονδυλάκης: «κάθε βράδυ θα σ'ς φέρνω μία σφαντζίκα ... μ' ένα ξεροκόμματο ψωμί ζώ.»

3) Τα υιοθετημένα παιδιά είναι κορίτσια. Στον Βιζυηνό μαθαίνουμε και τ' όνομα της δεύτερης υιοθετημένης κόρης (Κατερινιώ) όπως και στο παράλληλο γνωρίζουμε πως ονομάζεται Τασούλα.

Διαφορές:

- 1) Η Δεσποινιώ μεγαλώνει η ίδια τα δύο κορίτσια ενώ ο Τάσος μπορεί ν' αναλαμβάνει να πληρώνει για την διατροφή του αλλά δεν το κράτα ο ίδιος.
- 2) Τα κίνητρα της υιοθεσίας είναι διαφορετικά. Ο Τάσος συμπονά το παιδί και το αγαπά – αναθρέφει με ανιδιοτέλεια κι αγνότητα. Η μητέρα υιοθετεί για να εξιλεωθεί από τις τύψεις για το αμάρτημά της (πλάκωμα βρέφους).

Άλλες πιθανές ομοιότητες:

- ✓ Και οι δύο ήρωες (Δεσποινιώ, Τάσος) χαίρονται για την εύρεση του άτυχου κοριτσιού.
Η Δεσποινιώ παρουσιάζεται «εύχαριστημένη» όταν βρίσκει την Κατερινιώ και ο Τάσος «περιχαρής»
- ✓ Η ηλικία του δεύτερου υιοθετημένου κοριτσιού στο «Αμάρτημα» πρέπει να είναι κοντινή με αυτή της μικρής Τασούλας στο παράλληλο κείμενο. Αυτό το επιβεβαιώνει η αναφορά στα «σπάργανα» και τη «φασκιά» αντίστοιχα.

Άλλες πιθανές διαφορές:

- ✓ Η μητέρα επιλέγει να υιοθετήσει τα κορίτσια. Ο Τάσος βρίσκει το παιδί «μέσα στην κάσσα» όπου κοιμόταν μ' ένα σημείωμα για τ' όνομά του.
- ✓ Το όνομα της κόρης στο παράλληλο είναι γνωστό (Τασούλα), ενώ στο «Αμάρτημα» δεν μαθαίνουμε τ' όνομα της πρώτης υιοθετημένης κόρης.
- ✓ Στο «Αμάρτημα» η υιοθεσία αφορά δύο κορίτσια, στο παράλληλο ένα.
- ✓ Ο Γιωργής και τ' αδέρφια αντιδρούν στην δεύτερη υιοθεσία, ενώ ο Τάσος δέχεται ν' αναθρέψει το παιδί ακόμη κι αν χρειαστεί να κάνει θυσίες.